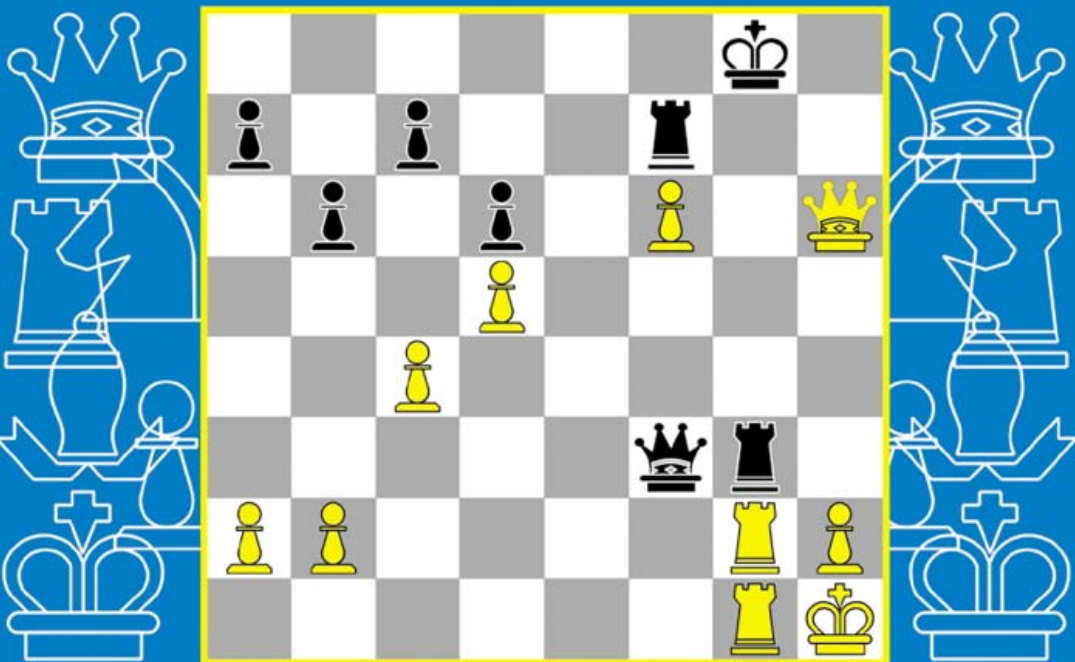

SZACHY

Ciężkie figury w akcji

JAKOW DAMSKI

JAKOW DAMSKI

Ciężkie figury w akcji

Ciężkie figury w akcji

Jakow Damski

Tłumaczenie: Jan Piński

Copyright © 2005 by Wydawnictwo RM

Original English title: *The Heavy Pieces in Action*

first published 1997 by Cadogan Books plc.

All rights reserved

This edition is published by arrangement with Gloucester Publishers plc,
Northburgh House, 10 Northburgh Street, London, EC1V 0AT

Wydawnictwo RM, 03-808 Warszawa, ul. Mińska 25

00-987 Warszawa 4, skr. poczt. 144

rm@rm.com.pl

www.rm.com.pl

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana, w jakiejkolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny) włącznie z fotokopiowaniem, nagrywaniem na taśmę lub przy użyciu innych systemów, bez pisemnej zgody wydawcy.

Wszystkie nazwy handlowe i towarów występujące w niniejszej publikacji są znakami towarowymi zastrzeżonymi lub nazwami zastrzeżonymi odpowiednich firm odnośnych właścicieli.

Wydawnictwo RM dołożyło wszelkich starań, aby zapewnić najwyższą jakość tej książki, jednakże nikomu nie udziela żadnej rękojmi ani gwarancji. Wydawnictwo RM nie jest w żadnym przypadku odpowiedzialne za jakąkolwiek szkodę będącą następstwem korzystania z informacji zawartych w niniejszej publikacji, nawet jeśli Wydawnictwo RM zostało zawiadomione o możliwości wystąpienia szkód.

ISBN 978-83-7243-453-0

ISBN 978-83-7773-659-3 (e-Pub)

ISBN 978-83-7773-660-9 (mobi)

ISBN 978-83-7773-776-7 (pdf)

Edytor: Tomasz Zajbt

Redaktor prowadzący: Justyna Wasilewska

Redakcja: Bartosz Działoszyński

Korekta: Katarzyna Knap

Projekt graficzny okładki: Grażyna Jędrzejec

Koordynator produkcji wersji elektronicznej: Tomasz Zajbt

Skład: Marcin Fabijański

Druk i oprawa: Oficyna Wydawnicza READ ME – Drukarnia w Łodzi,

Olechowska 83, (42) 649-33-91, druk@readme.pl, <http://druk.readme.pl>

W razie trudności z zakupem tej książki prosimy o kontakt
z wydawnictwem: rm@rm.com.pl

Spis treści

Wstęp	7
1. Magistrale szachowych działań wojennych	10
Zadania 1-2	17
2. Śmiertelne linie	18
Ostatni szereg	18
Siódma linia	22
Szturmowanie murów fortecy	26
Zadania 3-7	29
3. Taktyka odciągania uwagi	31
Zadania 8-14	40
4. Różne typy koordynacji	43
Zadania 15-21	52
5. Królewskie polowanie	55
Bezpośrednie poświęcenia	59
Pionki odgrywają decydującą rolę	64
Zadania 22-28	71
6. Ruch złą wieżą	74
Dwa w jednym	74
Trudny wybór	82
Kiedy jest z czego wybierać	98
Znajdź swoje miejsce	106
Rutynowy ruch wieżą	116
W taktycznej bitwie	122
Wybierając „złą wieżę”	137
Zadania 29-49	139
Rozwiązania zadań	145

Wstęp

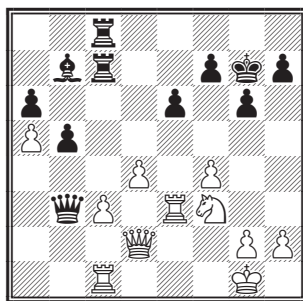
W szachach pojęcia takie jak wzajemny związek, wzajemne wsparcie lub „celowe ustawienie bojowych sił, podporządkowanie określonego planowi” (tak zdefiniowana jest koordynacja w rosyjskim „Szachowym słowniku”), pojawiły się prawdopodobnie wcześniej niż inne podstawowe reguły strategicznej walki. Współdziałanie jest bowiem naturalnym elementem szachów. Nawet wszechmogący hetman nie może bez wsparcia dać mata osamotnionemu królowi przeciwnika. Najbardziej kategorycznie konieczność ogólnego, wręcz globalnego współdziałania określił S. Tarrasch: „Jedna figura stoi źle, cała partia jest zła”...

Co więcej, w szachach pojęcie współdziałania jest rozumiane bardzo szeroko. Dotyczy także przypadków, gdy działania różnych figur nie dublują się, tylko wzajemnie się uzupełniają. Dlatego za idealne uchodzi współdziałanie hetmana i skoczka. Jeżeli te figury są harmonijnie ustawione, to szczególnie w końcówce trudno odeprzeć ich atak.

Jeden typ współpracy odgrywa w szachach szczególną rolę. To współdziałanie ciężkich figur. Idealnie ustawione na szachownicy w początkowej fazie partii, właśnie one często grają ostatnie akordy „szachowej symfonii”. To właśnie od ich

działań, częściej niż od działań innych figur zależy wynik partii.

Cele, które łączą „pomysły” hetmana i wieży, a także sposoby osiągnięcia owych celów są dość zróżnicowane i raczej nie istnieje jeden pojedynek, w którym wszystkie one miałyby miejsce. Dla przykładu przyjrzyjmy się partii **Kotow–Steiner** (Groningen 1946), w której przeciwnicy zdemontowali całą gamę chwytów w walce ciężkich figur.

O takiej figurze jak czarny goniec można tylko marzyć. Jednak czarne bez wahania go wymieniają. Rzecz w tym, że w powstałej końcówce z ciężkimi figurami wszystkie atuty należą do czarnych (lepsza koordynacja figur, lepsza pionkowa struktura) i postronnie figury są im niepotrzebne.

31. ... ♗:f3

32. ♖:f3 b4

Pierwsza typowa sytuacja. Wykozystując związanie, czarne przy po-

mocy pionka zdobywają przewagę materialną. W przypadku 33. c4 zdecydowałby inny motyw: schwytywanie białego hetmana przez czarne wieże na 1. i 2. linii: 33. ...♖:c4! 34. ♖:b3 ♖:c1+ 35. ♖f2 ♖8c2 36. ♖e2 ♖:d2+ 37. ♖:d2 ♖a1 38. ♖:b4 ♖:a5 i końcówka wieżowa z przewagą pionka jest łatwo wygrana dla czarnych.

33. f5

Najlepsza szansa, a przy okazji jeszcze jeden chwyt: dzięki ofierze pionka otwiera się linia (w tym przypadku diagonalą c1-h6) do ataku, a dokładniej do kontrataku.

33. ... e:f5

34. ♖h3 ♖g8

Jeżeli czarne broniłyby się przy pomocy 34. ...h5, to w tym przypadku miałby miejsce kolejny (już czwarty!) typowy chwyt: ofiara wieży 35. ♖:h5 rozbijająca pionkową osłonę króla i czarne musiałyby w niedoczasie rozpracować dość długi wartiant: 35. ...g:h5 36. ♖g5+ ♖f8 37. ♖h6+ ♖e8 38. ♖e1+ ♖d7 39. ♖f6 ♖e8! 40. ♖:f5+ ♖d8 41. ♖f6+ ♖ee7 42. ♖d6+ ♖e8 43. ♖:e7+ ♖:e7 44. ♖b8+ ♖d7 45. ♖b7+ ♖e6 46. ♖c6+ Kf5 47. ♖f3+ ♖g6 i szachowanie będzie trwać już do końca partii.

35. ♖h6 f6

36. c4 ♖b2

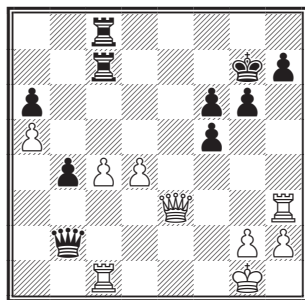
37. ♖e3

Odejdzie 37. ♖d1 tylko dawało czarnym kolejne tempo 37. ...♖c2, po którym pionek b maszeruje prosto po buławę hetmańską.

37. ... ♖g7?

Za pomocą typowego chwytu – odciągnięcia 37. ...♖e7! czarne mogły

wygrać natychmiast: 38. ♖:e7 ♖:c1+ 39. ♖f2 ♖c2+ i białe król nie ma dobrego ruchu. Jeżeli 40. ♖g1 ♖d1+ 41. ♖f2 ♖:d4+, 40. ♖f1 ♖:c4+, 40. ♖e3 ♖c3+ lub 40. ♖f3 ♖d3+. Nie ratuje również 40. ♖e1 ♖e4+ 41. ♖:e4 f:e4 42. c5 ♖d8 i białe tracą drugiego pionka.

38. c5?

Białe rewanżują się błędem, po którym wszystko jest już jasne. Grając 38. ♖e1, białe zachowywały pewne szanse na remis, dzięki centralnym pionkom i, co najważniejsze, dzięki możliwości wtargnięcia na siódmą linię. To również kolejny typowy chwyt: opanowanie otwartej linii byłoby korzystne dla białych.

38. ... ♖e8!

Z jednoruchowym opóźnieniem czarne przeprowadzają odciągające uderzenie.

39. ♖h6+ ♖g8

40. ♖d1 ♖ce7

41. ♖d2

Nie ratowało 41. ♖c1 ♖:c1 42. ♖:c1 ♖e1+ 43. ♖:e1 ♖:e1+ 44. ♖f2 ♖d1 i pionek d4 ginie, gdyż 45. ♖e3 jest zupełnie złe, z uwagi na 45. ...b3.

41. ... ♖e1+

Jeszcze jedno typowe „ogłoszenie” współpracy: wtargnięcie na pierwszą linię połączone z odciągnięciem broniącej figury – wieży d1.

42. ♜:e1

Jeszcze gorsze było 42. ♜:e1 ♜:e1+ 43. ♜:e1 ♜:d4+ z następnym 44. ... ♜c5.

42.... ♜:d2

43. ♜:e8+ ♞f7

44. ♜he3 ♜:d4

45. ♜8e7+

Drugą wieżę białe dałyby mata. Niestety jest ona... związana.

45. ... ♞f8

46. ♜e8+ ♞g7

47. ♞h1 f4

48. ♜3e7+ ♞h6

49. c6 ♜c5

50. h4

Co dalej? Na 50. c7 nastąpi 50. ... ♜c1+ 51. ♜e1 ♜:c7.

50. ... ♜:c6

51. ♜h8 ♞h5

52. ♜h:h7+ ♞g4

I chociaż partia trwała jeszcze 20 ruchów, czarne bez szczególnych kłopotów zrealizowały przewagę materialną.

Takim, a także nieco innym typowym dla ciężkich figur chwytom poświęcona jest ta książka. Powinna ona (w każdym razie taką nadzieję ma autor) pomóc przyswoić Czytelnikowi te kontury pozycji i te sytuacje, w których harmonijne działanie hetmana i wieży może przynieść sukces.

1. Magistrale szachowych działań wojennych

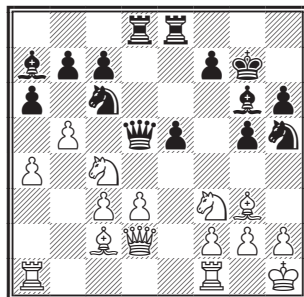
„**W**ojna to komunikacja”. W tym aforyzmie Napoleon wcale nie przecenia znaczenia dróg dla szybkiego przemieszczania wojsk, dla manewrowania rezerwami i koncentracji sił przed generalnym natarciem.

Wszystko to może być odniesione do szachów. To właśnie możliwość szybkiego i efektywnego przemieszczania się figur stanowi o ich realnej, a nie nominalnej wartości, charakterystycznej dla konkretnego typu pozycji. Nie przypadkiem w teorii debiutów jest dużo wariantów, w których białe oddają na przykład wieżę a1 za gońca wyprowadzonego na g7 i wcale nie odczuwają dyskomfortu.

Jednak wystarczy, aby wieże wyszły zza pleców pionków i usadowiły się na „własnych” magistralach, otwartych i półotwartych liniach, a ich wartość wzrośnie niepomniernie.

Siłę nacisku wieży na półotwartych liniach znakomicie ilustruje następująca pozycja z partii **Chandler–Karpow** (Bath 1983).

Na pierwszy rzut oka białe stoją dobrze, gdyż po 21. ... ♖:g3+ (wtrącenie 21. ... a:b5 22. a:b5 i teraz 22. ... e4! dałoby białym dodatkowe możliwości 23. ♖fe5 i 23. ♙e5+ związane z faktem, że gońiec a7 jest niebroniony,

choć nie zmieniało oceny pozycji) 22. f:g3 ♖b8 23. ♖e3 z następnym d3-d4 otrzymują szansę wykorzystania słabości wokół króla przeciwnika. W rzeczywistości zadecyduje nacisk czarnych figur w centrum. Znaczącą rolę odegra duży potencjał zmobilizowanych już wież.

21. ... e4!

22. ♖e3

22. d:e4 jest niemożliwe, gdyż skoczek c4 zostałby bez obrony. Białe nie mają czasu, aby zlikwidować jego czarnego kolegę na c6.

22. ... ♙:e3

23. ♖e3

Również teraz nie można bić na e3 hetmanem, gdyż po 23. ... e:f3 czarne wieże ponownie atakują najsilniejszą figurę przeciwnika.

23. ... ♖:g3+

24. h:g3 e:f3

25. b:c6 ♖:e3!

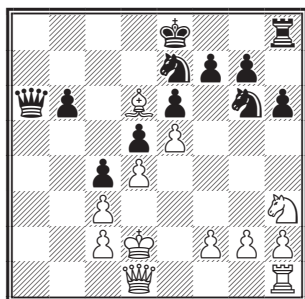
Jak widzicie, decydujące słowo należało jednak do wieży! Groźba 26. ...♖e2 zmusza białe do pogodzenia się ze stratą pionka.

26. ♖:e3 f:g2+

27. ♔h2 g:f1=♘+

28. ♖:f1 ♖:c6

i czarne wkrótce wygrały.

W partii Kowalew–Dimitrow (olimpiada w Moskwie 1994) białe mogą natychmiast zająć otwartą linię, ale po 20. ♖a1 ♖:a1 21. ♖:a1 ♘c8 22. ♖a8 ♘d7 nie otrzymują żadnych realnych korzyści. Dlatego wybierają podobny plan, tyle że pozwalający zachować hetmany.

20. ♖h5! ♘f5

Czarne chciałyby zrobić rozsadę, ale to jest praktycznie niemożliwe, gdyż nastąpi g2-g4 i f4-f5 z rozstrzygającym atakiem białych.

21. ♙b4 ♖a4

22. ♖b1 ♘d7

23. ♖d1

Białe grożą przejściem linii a i wtargnięciem przez nią do obozu czarnych. Jednocześnie białe zamierzają zdobyć pionka b6, tak aby nie dopuścić przy tej operacji do wymiany

wież. Na przykład: 23. ...♖a8 24. g4 ♘fe7 (po 24. ...♘fh4 25. f4 połączonym z ♖f1 i f4-f5 czarne zostaną zaatakowane) 25. ♙:e7 ♘:e7 26. ♖:b6 ♖a7 27. ♖b1.

23. ... ♖c6

24. g4 ♘fe7

25. ♖f3 ♖f8

26. ♖a1

Przywiązując czarną wieżę do pionka f7, białe wykonały pierwszą część planu. Następną jest inwazja.

26. ... ♖b7

27. ♘f4 ♘:f4

28. ♖:f4 ♖c6

Czarne są praktycznie zmuszone do czekania na swój los. Nie mają żadnej kontrgry, a co więcej, nie mają również żadnego wróżącego sukces obronnego manewru.

29. h4 ♖d7

30. ♔e2 ♖b7

31. ♖c1 ♖d8

Niestety, czarne nie mogą rywalizować o otwartą linię: 31. ...♖a8? 32. ♖:a8 ♖:a8 33. ♖a3+.

32. ♖a3 ♘g6

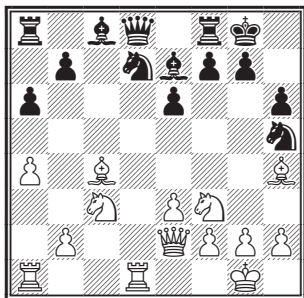
32...♘c8 prowadziło do mata po 33. ♖a3+ itd.

33. ♖a6+ ♖c6

34. ♖a5!

Grozi mat 35. ♖c5 i czarne poddały się.

Znaczenie dominacji ciężkich figur na otwartych liniach przejrzyście pokazuje pozycja z partii Botwinnik–Sorokin (7. Mistrzostwa ZSRR, 1931). Prosty i praktycznie forsowny wariant 15. ♘e5 ♙:h4 16. ♖:h5 ♖e7 17. ♘:d7 ♙:d7 18. ♖:d7 ♙:f2+ 19.

♔:f2+ ♕:d7 daje białym przewagę materialną równą jednemu pionkowi, jednak białe prawidłowo oceniły siłę wieży na linii d i chcą osiągnąć więcej.

15. ♕:e7! ♕:e7
16. ♖d2 ♘b6
17. ♖ad1 ♕c5
18. ♕a2 ♘f6
19. e4 e5

W przeciwnym razie białe same zagrają e4-e5 i czarne zostaną zduszone.

20. ♕e3! ♕:e3

Wymuszone, gdyż na 20. ... ♕c7 białe mają 21. ♘:e5.

21. f:e3 ♕g4
22. a5 ♘c8

Białe zdobyły linię d. Teraz zaczyna się walka o pola, których opanowanie pozwoli wtargnąć do obozu czarnych.

23. ♖c1 ♕:f3

Jeżeli czarne broniłyby pionka e przy pomocy 23. ... ♖e8, to po 24. h3 ♕e6 25. ♕:e6 ♖:e6 26. ♖d8+ nie mogłyby uniknąć strat materialnych.

24. g:f3 ♘e7
25. ♘d5

Wymiana tylko jednego z czarnych skoczków pozwala białym opanować 7. linię.

25. ... ♘c6
26. ♘:f6+ g:f6
27. ♖d7

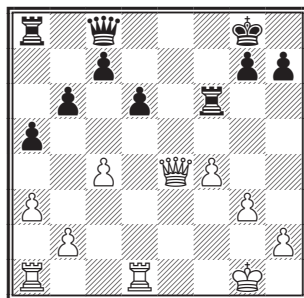
Białe nie martwią się o los pionka a5, gdyż ich druga wieża znajdzie się na c7 i pionek f7 zostanie zdobyty.

27. ... ♖ab8
28. ♕f2!

Nieoczekiwana współpraca wież! Grozi 29. ♖g1+ i król zostanie odciągnięty od pionka f7.

28. ... ♘a5 29. ♖cc7 ♖bc8 30. ♖:f7 ♖:c7 31. ♖:c7+ ♕h8 32. ♕d5 b5 33. b3 i białe po „aresztowaniu” króla na h8 i skoczka na a5 doprowadziły swoją pozycyjną przewagę do logicznego zakończenia.

Ten przykład można uważać za ilustrację reguły, a nie wyjątku, dlatego że solidne opanowanie jedynej otwartej linii ciężkimi figurami praktycznie zawsze gwarantuje sukces. Oto jak prosto białe wykorzystały tę okoliczność w partii **Lundin-Janowski** (Groningen 1946)

21. ♖e1 ♖f7
22. ♕d5 ♖f8
23. ♖e6 ♖e8
24. ♖ae1 ♖:e6
25. ♖:e6 ♖d8

Jeżeli czarne próbowałyby uniknąć strat materialnych (groziło 26. ♖e4 27. ♚e8) za pomocą 25. ...g6, to ich król zostałby zaatakowany po 26. h4.

26. ♖e4

Przegrupowanie zostało zakończone. Wieża ustawiona jest przed hetmanem i czarne nie są w stanie zapobiec wtargnięciu do swojego obozu.

26. ... ♖d7

27. ♚e8+ ♚f8

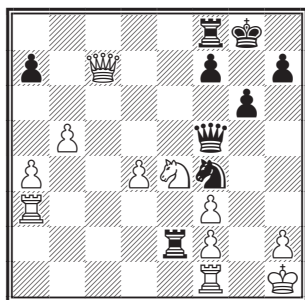
28. ♚e7 ♚f5

Po 28. ...♖a4 29. ♖d4 ♚f7 30. ♖d5 białe wygrywają natychmiast, a po 28. ...♖d8 najszybciej decyduje 29. f5, gdyż nie można zapobiec f5-f6.

29. ♖f5 ♚f5

30. ♚c7

Białe mają pionka więcej i lepszą pozycję. Po czterdziestym ruchu czarne poddały się.

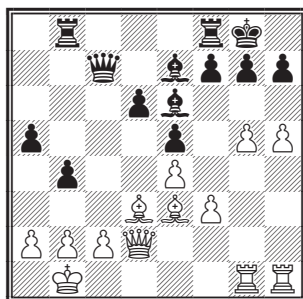

W partii **Spiridonow–Krogius** (Soczi 1973) czarne mogły szybko i efektywnie wygrać zajmując otwartą linię. Współczynnik ataku* zwiększał w sposób decydujący 23. ...♚c8!

(w partii zagrano 23. ...♚e4?!). 24. ♖e5 ♖h3 25. ♚g1 ♖g2+! 26. ♚:g2 ♚e1+ (lub 26. ...♚c1+, w tym przypadku nie ma to żadnej różnicy) 27. ♚g1 ♚:g1+ 28. ♚:g1 ♚c1 mat.

Jeżeli białe hetman utrzymałby kontrolę nad polem e1 – 24. ♖a5, to tym samym przestawałby atakować skoczek f4 i wygrywał wówczas 24. ...♖h3 25. ♚g1 ♚e4 wykorzystujące związanie pionka f3.

Przy zajmowaniu otwartych linii ciężkimi figurami obowiązuje zasada „Wieże (lub wieża) z przodu, hetman z tyłu”. Szczegółowe wyjaśnienia nie są konieczne. Oczywiście jest, że najpierw maszerują mniej cenne jednostki. Po wtargnięciu do obozu przeciwnika wieża często zajmuje pole, które ze znacznie lepszym efektem mógłby zająć hetman. Dlatego często spotykanym chwytem w ataku jest ofiara wieży w celu zwolnienia tego pola.

W partii **Fischer–Spasski** (Belgrad 1992) miało miejsce otwarcie linii, jej zajęcie i decydujący atak oparty właśnie na tym chwycie.

* Współczynnik ataku to w uproszczeniu stosunek sił atakujących króla przeciwnika do sił broniących. Wartość bierka liczy się w tradycyjny sposób (pionek – 1 pkt., lekka figura – 3 pkt., wieża – 4,5 pkt., hetman – 9 pkt.) – przypis tłum.

22. g6 ♖f6

23. g:h7+ ♔h8

Z nadzieją na znalezienie bezpiecznego schronienia pod ochroną wrogiego pionka.

24. ♙g5!

Główny obrońca pionka g7 zostaje usunięty. Inwazji po linii g nie można już zatrzymać.

24. ... ♖e7

25. ♖g3 ♙:g5

26. ♖:g5 ♖f6

Próba wprowadzenia do obrony wieży z g8 (po 26. ... ♙:h7) pozwoliłaby białym zwiększyć współczynnik ataku za pomocą 27. f4 z groźbą 28. f5 i następnym h5-h6.

27. ♖hg1 ♖f3

Nie pozwala białemu hetmanowi zająć pola g2.

28. ♖:g7 ♖f6

Groził już mat: 29. ♖g8+ ♖:g8 30. h:g8=♖+ ♖:g8 31. ♖h6.

29. h6 a4

30. b3

Niekonieczne, ale technicznie dobre zagranie. Czarne są skazane na bierne czekanie na swój los.

30. ... a:b3

31. a:b3 ♖fd8

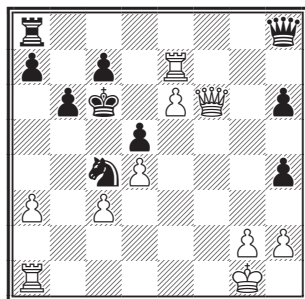
32. ♖g2 ♖f8

33. ♖g8+ ♙:h7

34. ♖g7+ ♙h8

35. h7!

Czarne poddały się. Po 35. ... ♖h6 (groziło 36. ♖g8+ ♙:h7 37. ♖h1+) nie były w stanie zapobiec nieuniknionemu zwolnieniu pola g7 – 36. ♖g8+ ♙:h7 37. ♖g7+! ♖:g7 38. ♖8:g7+ ♙h6 39. ♖7g3 z nieuchronnym matem w następnym ruchu.

W partii Kotow–Keres (Budapeszt, Turniej Pretendentów, 1950) białe właśnie zdobyły jakość i mogłyby spokojnie zrealizować przewagę materialną po wymianie hetmanów. Czarny król jednak cały czas jest zagrożony. Dzięki poświęceniu wieży białe zwalniali dla hetmana pole e7 i otrzymują decydujący atak.

30. ♖:c7+! ♙b5

Po 30. ... ♙:c7 31. ♖e7+ czarne albo dostają mata – 31. ... ♙c6 32. ♖d7, albo rozstają się z hetmanem – 31. ... ♙c8 32. ♖f1.

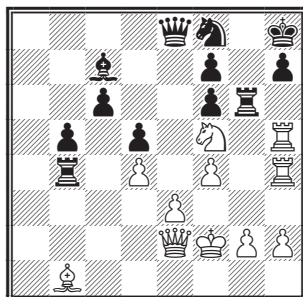
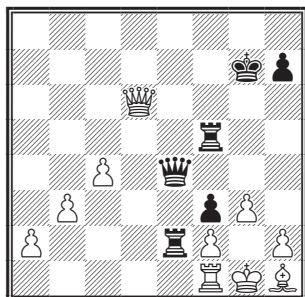
31. ♖e7 a5

32. ♖d7+ ♙a6

33. ♖b1

Czarne poddały się, gdyż nie ma zadowalającej obrony przed matem danym przez hetmana na b5 – 33. ... ♙a3 34. ♖:b6+ i 35. ♖c6 mat lub 33. ... ♖e8 34. ♖a7+ i 35. ♖:e8.

Trzeba szczególnie zaznaczyć, że wieża nie tylko zwolniła miejsce hetmanowi, ale również zniszczyła pionkową osłonę wrogiego króla (w tym przypadku z tyłu). Ten przykład można uważać za typowy. Wieża zostaje ofiarowana, a hetman i druga wieża kontynuują atak.

Gdyby w partii **Bertok–Tolusz** (Drużynowe Mistrzostwa Europy, Wiedeń/Baden 1957) młody wówczas jugosłowiański zawodnik nie zapomniał o tym, to zagrałby 35. ♖d7+ ♜f7 (w innym przypadku król nie może uciec od szachowania) 36. ♜d5 i po wymianie hetmanów białe mają możliwość manewru h2-h3, ♙h2, g3-g4 i ♙g3, po którym nie są już zagrożone.

Jednak białe postanowiły zapobiec wtargnięciu wieży na e1 i przegrały bardzo szybko.

35. ♜b4? ♜:f2!

36. ♜c3+

Białe dostałyby matę zarówno po 36. ♜:f2 ♜b1+ 37. ♜f1 f2+ 38. ♙g2 ♜e4+, jak i po 36. ♙:f2 ♜:d4+.

36. ... ♙g6

37. ♜e1 ♜e2

38. ♙f1 f2!

Białe poddały się.

Możliwość takiego „odskoku” wieży zostaje czasem przeoczona nawet przez szachistów doskonale obeznanych z taktyką.

W partii **Kotow–Smysłow** (Budapeszt, Turniej Pretendentów, 1950)

pozycja czarnych wygląda nie za dobrze. Białe wieże, które wtargnęły na linię h, wcześniej czy później przy wsparciu hetmana i innych figur zamatają czarnego króla. Jednak jak pokazała partia, decydujące uderzenie trzeba było przygotować przy pomocy 39. ♙d3 z groźbą 40. ♘e7 ♜g7 (40. ... ♙:e7 41. ♜:h7+ ♘:h7 42. ♜h5 ♜g7 43. ♙:h7 prowadzi do matu) 41. ♙:h7 ♜:h7 42. ♜:h7+ ♘:h7 43. ♜:h7+ (43. ♜h5 jest również możliwe) 43. ... ♙:h7 44. ♜h5+ ♙g7 45. ♘f5+ z matem. Nie jest jasne, jak czarne mogłyby temu zapobiec, bo na 39. ... ♙d8 nastąpi 40. ♘d6 z atakiem na punkt h7.

Natychmiastowa kombinacja białych została udaremniona.

39. ♜:h7+? ♘:h7

40. ♜h5 ♜g8

41. ♘e7 ♜:g2+

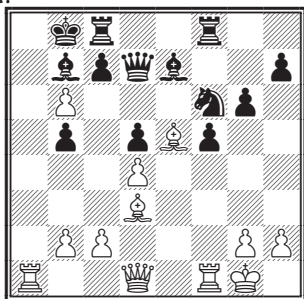
42. ♙f3

Czyżby wszystko było w porządku? Czarny hetman jest atakowany i grozi mat na h7...

42. ... ♜f2+!!

Czarna wieża ustępuje miejsca hetmanowi, przy okazji zmuszając białego króla do opuszczenia „schronu

przeciwbombowego”. Białe poddały się, gdyż po 43. ♔:f2 ♚b2+ dostają mat.

W tym przypadku **Gribanow–Łukasik** (Pietropawłowsk Kamczacki 1984) znany nam już chwyt „otworzenia drogi hetmanowi” skomplikowany jest przez fakt, iż czarne mają możliwość wyboru odpowiedzi (co prawda niezbyt dużego).

19. ♚a8+! ♙:a8

Zupełnie proste byłoby zadanie białych po 19... ♙:a8 – dałyby mat na a7.

20. ♖a1 ♙b7

21. ♖a7+ ♙c6

22. b7

Gra mogła trwać o ruch krócej. Po 22. ♖a6 nie ma obrony przed dwoma matami: 23. b7 i 23. ♙:b5.

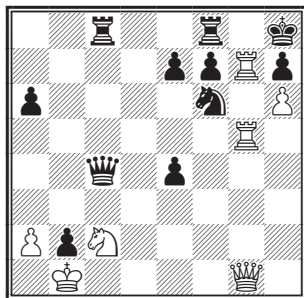
22. ... ♙e6

Pozwala zakończyć partię tak jak w zadaniach, podczas gdy 22. ... ♙:b7 prowadziło „prosto” do mat – 23. ♖a5 z następnym szachem na b5.

23. b8= ♙+ ♙:b8

24. ♖:c7 mat

W partii **Heemsoth–Heisenbutter** (Niemcy Zachodnie 1958) ten chwyt był jeszcze trudniejszy. Po pierwsze

przez to, że drogę hetmana do pola g7 blokują dwie czarne wieże, po drugie – atak czarnych po linii c wygląda bardzo groźnie. Nawet w takim przypadku można jednak rozwiązać ten problem.

1. ♚c5!!

Jedna z wież z tempem oczyściła drogę hetmanowi, jednocześnie broniąc punktu c2. Druga chce, według znanego nam schematu, z tempem (szachem) bić na h7.

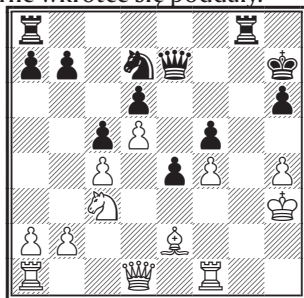
1. ... ♙e8

Jedyna, ale niewystarczająca obrona.

2. ♚c4 ♙:c4

3. ♙:b2

i czarne wkrótce się poddały.

Tutaj (Wennerstorm–Garam, partia korespondencyjna 1973) czarne wręcz muszą przepuścić do przodu wieżę, gdyż na 1. ...♖g7 białe odpowiedzą 2. ♜g1 z wymianami, a przecież czarne mają figurę mniej. Na 1. ...♜g7 białe przygotowały odpowiedź 2. ♖e1 i po 2. ...♜ag8 3. ♖f2 czarne wieże nie mają żadnych pól na otwartej linii.

1. ... ♜g2!!

Znakomity pomysł! Wieża włącza się do ataku wygrywając tempo, gdyż na 2. ♜:g2 nastąpi 2. ...♖:h4 z nieuchronnym przemieszczeniem wieży na g8. Oprócz tego grozi 2. ...♜ag8 i na 3. ♖e1 ♖g7 z matem na g3.

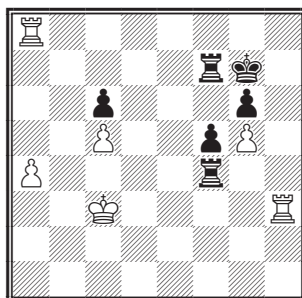
2. ♜g1

Jedyna możliwość zapobieżenia zdwojeniu i potrojeniu czarnych ciężkich figur na otwartej linii. Okazuje się jednak, że czarne mają zapasowy cel – pionka h4.

2. ...♜h2+!! 3. ♜:h2 ♖:h4+ 4. ♜g2 ♜g8+ 5. ♜g4 (jeżeli 5. ♜f1, to e3 z nieuchronnym matem) 5. ...♜:g4+ 6. ♖:g4 ♖:g4+ i po kilku ruchach białe poddały się.

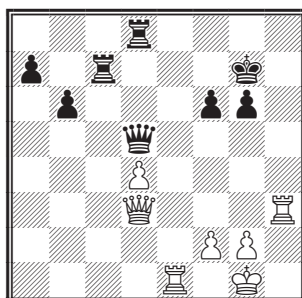
Zadania

Nr 1

□ Czy ma znacznie to, że biała wieża kontroluje ósmą linię? Przecież mamy końcówkę...

Nr 2

□ Czarne mają pionka więcej i kontrolują jedną z otwartych linii. Jednak białe zajmują dwie linie inwazji na słabo chronioną pozycję czarnego króla. Czy mogą to wykorzystać, czy też...